

Zeeland en het belang van de Clean Industrial Deal

Het behoud van de industrie in Zeeland

smart delta
resources

Provincie
Zeeland

Inhoudsopgave

1. Introductie.....	5
2. De doelstelling.....	6
3. Wat maakt Zeeland uniek?.....	7
4. Projecten van de toekomst.....	8
4.1. Elektriciteitsinfrastructuur.....	8
4.2. Waterstof.....	8
4.3. Buisleidingen.....	9
5. Bouwstenen.....	11
5.1. Concurrentievermogen en gelijk speelveld.....	11
5.2. Stabiel beleid & regelgeving.....	12
5.3. Marktvraag naar circulaire en schone Europese producten.....	12
6. Concrete vragen aan Europa.....	13

Met deze handreiking willen de Provincie Zeeland en het crossborder haven- en industriecluster Smart Delta Resources (SDR) de Europese instellingen informeren over de kansen en uitdagingen bij de verduurzaming en het behoud van de Zeeuwse industrie.

De Zeeuwse industrie bevindt zich namelijk in een kritieke positie: hoge energieprijzen, stijgende productiekosten en complexe vergunningstrajecten remmen de noodzakelijke investeringen in verduurzaming. Dit staat haaks op de ambities van de Clean Industrial Deal, die juist inzet op betaalbare energie, versnelde procedures en een gelijk speelveld voor de Europese industrie.

De Europese fondsen uit de Decarbonisation Bank zijn precies wat deze regio nodig heeft om door te pakken op alle reeds geleverde inspanningen voor een duurzame, schone en economisch krachtige toekomst.

2. De doelstelling

De doelstelling is om de Zeeuwse energie-intensieve industrie te ondersteunen om zo de Europese concurrentiekracht te versterken én klimaatbestendigheid en energieneutraliteit te realiseren.

De maatregelen uit de Clean Industrial Deal (CID) zijn voor de Provincie Zeeland een essentiële stap om haar energie-intensieve industrieën te ondersteunen in hun transitie naar klimaatneutraliteit. De doelstellingen die de CID stelt, - *mits tijdig, efficiënt én effectief uitgevoerd* - zijn voor onze regio met een hoge concentratie van industrie, energieproductie en transportinfrastructuur direct relevant. Het versnellen van decarbonisatie in de industrie, het versterken van de concurrentiepositie en het bevorderen van economische veerkracht en strategische autonomie zijn daarin essentiële onderdelen en is tevens in lijn met het Draghi-rapport.

De Vlaams-Nederlandse Schelde-Deltaregio biedt alle ingrediënten voor een succesvolle realisatie van de Europese klimaatdoelstellingen en een robuust vestigingsklimaat. Om dit te verwezenlijken willen we een beroep doen op de middelen van de Industrial Decarbonisation Bank én bepleiten we dat de industriële zone in de ScheldeDeltaregio terecht wordt erkend als 'EU Critical Chemical Site'. Dit doen we samen met onze grensoverstijgende koepelorganisatie Smart Delta Resources, waarin de Zeeuwse energie-intensieve industrie en North Sea Port zijn vertegenwoordigd.

3. Wat maakt Zeeland uniek?

Zeeland heeft alle troeven in handen voor een succesvolle realisatie van de Clean Industrial Deal, namelijk een innovatief industriecluster, een sterke strategische ligging met een goede grensoverstijgende samenwerking, een diversiteit aan schone energiebronnen en veel expertise rond klimaatmitigatie en -adaptatie. Zeeland kan zo uitgroeien tot een voorbeeldregio in Europa.

Sterk industriecluster

Zeeland bevindt zich in de **Vlaams-Nederlandse Schelde-Deltaregio**, die zich uitstrekt van Vlissingen en Terneuzen tot aan Gent. Deze regio is dé plek waar de Europese energie- en grondstoffentransitie vorm krijgt. Met een unieke combinatie van productieketens (chemicaliën, staal, kunstmest, raffinage, automotive, food), het **grootste waterstofcluster van de Benelux**, en ambitieuze projecten voor wind op zee, kernenergie, import van groene moleculen, grensoverschrijdend CO2-transport en circulaire waardeketens, is deze regio toonaangevend. Het industriecluster is tevens onmisbaar voor de werkgelegenheid en economische veerkracht in de regio. Zo werkt 20% van de Zeeuws-Vlamingen in de industrie, dit is het hoogste percentage inwoners in Nederland dat in deze sector werkt. De Zeeuwse en **grensoverstijgende samenwerking rond circulaire economie** is een essentieel onderdeel van de toekomst van deze regio.

Strategische ligging

In dit unieke, grensoverstijgende industriecluster werken bedrijven, haven, netbeheerders, overheden en kennisinstellingen samen aan de industrie van morgen. Ook het **interreg Vlaanderen-Nederland Programma** speelt hierbij een belangrijke rol. Dit alles in en rondom de **diepzeehaven North Sea Port**, met werkgelegenheid voor meer dan 106.000 werknemers, gelegen aan de **Europese goederentransport-corridornetwerken** North Sea-Rhine-Mediterranean en North Sea-Baltic en met €12.7 miljard toegevoegde waarde de derde haven van Europa. Ook met de nieuwe zeesluis in Terneuzen, die toegang van de Schelde naar de Seine mogelijk maakt, ligt Zuid-Europa binnen handbereik. Dit maakt Zeeland een cruciale schakel in de Europese industriële waardeketen **van Parijs tot aan het Ruhrgebied**.

Grote aanwezigheid van diverse energiebronnen

De CID noemt betaalbare en duurzame energie en waterstof als kernvoorwaarden voor de Europese transitie. Zeeland is hier koploper in: de regio is rijk aan **grootschalige wind- en zonne-energie en kernenergie** en de regio biedt unieke kansen voor **waterstofproductie en -import**. De clustering van energie-opwek dichtbij de energie-intensieve industrie zorgt voor een ongekennde energie-efficiëntie. Dit alles maakt de provincie Zeeland een ideale **proeftuin** voor de energievoorziening van de toekomst.

Beschikbare ruimte

De transitie naar een toekomstbestendige, klimaat-neutrale en circulaire industrie vraagt **fysieke ruimte**. Het Zeeuwse industriecluster is één van de vijf nationale energie-intensieve clusters waar ruimte wordt geboden voor deze transitie. Daarnaast zorgen innovatiesubsidies, toegekend door onder andere Impuls Zeeland, en een **sterke ketensamenwerking** beide voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor nieuwe industriële bedrijvigheid.

4. Projecten van de toekomst (elektriciteits- en buisleidinginfrastructuur)

De Clean Industrial Deal laat zien hoe industrie en duurzaamheid hand in hand gaan. In Zeeland krijgt dat vorm met projecten die de energietransitie tastbaar maken: een sterker elektriciteitsnet, een waterstofhub en nieuwe buisleidingen voor het transport van duurzame stoffen. Deze investeringen zorgen niet alleen voor een schonere industrie en minder CO₂-uitstoot, maar ook voor meer leveringszekerheid en een veiliger energiesysteem voor bedrijven én omwonenden. Deze projecten van de toekomst zijn onmisbaar in een Zeeland waar de CID effectief is bewerkstelligd.

1. Elektriciteitsinfrastructuur

De sterke toename van elektriciteitsvraag in de regio raakt direct aan de kern van de Clean Industrial Deal. Directe elektrificatie maakt grootschalige CO₂-reductie in de regio mogelijk, terwijl ook andere transitiepaden als Carbon, Capture and Storage (CCS) en waterstofproductie een sterke elektriciteitsvraag met zich meebrengen. Om dit mogelijk te maken, is er sterke regie nodig in het samenspel van aanbod, vraag en infrastructuur. Voor Zeeland betekent dit concreet dat de uitbreiding van het 150- en 380kV-net onmisbaar zijn. Het huidige 150 kV-net kan de snelgroeiende elektriciteitsvraag niet meer aan, waardoor er sprake is van netcongestie en noodzakelijke verduurzamingsprojecten tot stilstand komen. Daarnaast vergen de aanlandingen van wind op zee ook sterke uitbreidingen in het elektriciteitsnet.

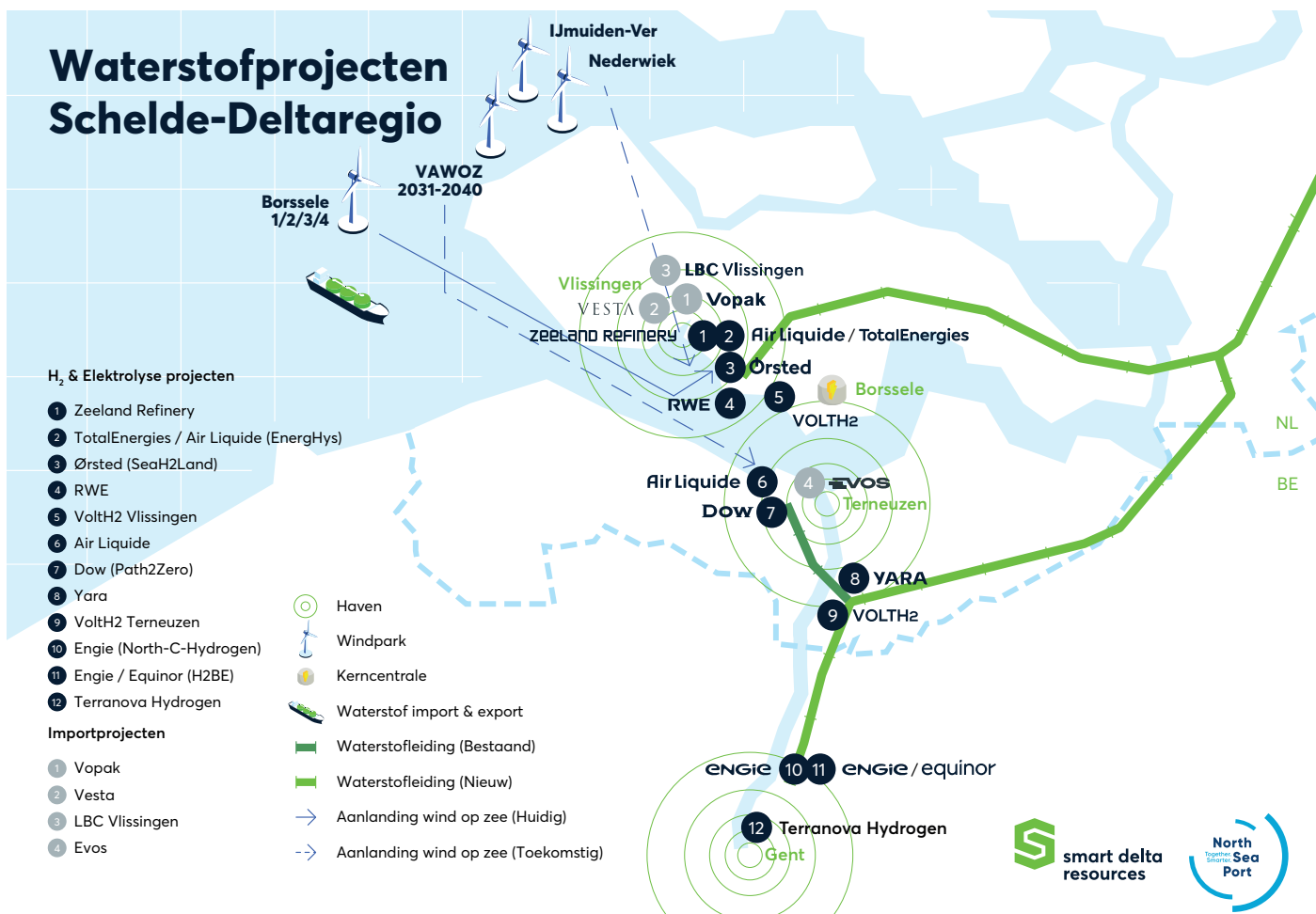
Sleutelprojecten daarin zijn:

- 380kV Zeeuws-Vlaanderen, inclusief een nieuw 380kV-station in Terneuzen
- 380kV-station Sloegebied
- Diverse uitbreidingen in het 150kV-net
- Converterstation IJmuiden Ver Alpha
- Converterstation Nederwiek-I
- Mogelijk nieuw converterstation bij verdere doorgroei van wind op zee

Deze verzwaringen van het elektriciteitsnet bieden ruimte voor elektrificatie-, CCS- en waterstofprojecten binnen de energie-intensieve industrie. Daarnaast maakt deze robuuste elektriciteitsinfrastructuur grootschalige aanlanding van wind op zee en kernenergie-ontwikkelingen mogelijk én biedt het de mogelijkheid voor het vestigen van nieuwe, circulaire industrie. Hiermee draagt Zeeland niet alleen bij aan het behalen van de Nederlandse klimaatdoelen, maar ook aan de bredere Europese ambitie om de industrie toekomstbestendig, concurrerend en klimaatneutraal te maken.

2. Waterstof

Als grootste waterstofcluster van de Benelux met sterke mogelijkheden tot lokale productie van groene/low-carbon waterstof én waterstofimport, kan de regio een centrale rol spelen als Europese waterstofhub. Hier komen meerdere gunstige factoren samen: initiatieven voor productiefaciliteiten, geplande aansluitingen op het landelijke en Vlaamse waterstofnetwerk, de aanwezigheid van grote industriële afnemers en ruime beschikbaarheid van groene stroom uit de windparken op zee. Daarnaast bestaan er concrete plannen voor de import van waterstofdragers en de omzetting daarvan in groene waterstof. Om te kunnen voldoen aan de verwachte industriële vraag is import dus onmisbaar. Zeeland en Vlaanderen willen hierin een voortrekkersrol spelen, met het havengebied van North Sea Port als strategisch knooppunt voor productie, import en distributie. Voor de distributie van waterstof is nieuwe waterstofinfrastructuur van essentieel belang. Waterstofnetwerk Zuidwest-Nederland moet de regio verbinden met de rest van Nederland, België en Duitsland.

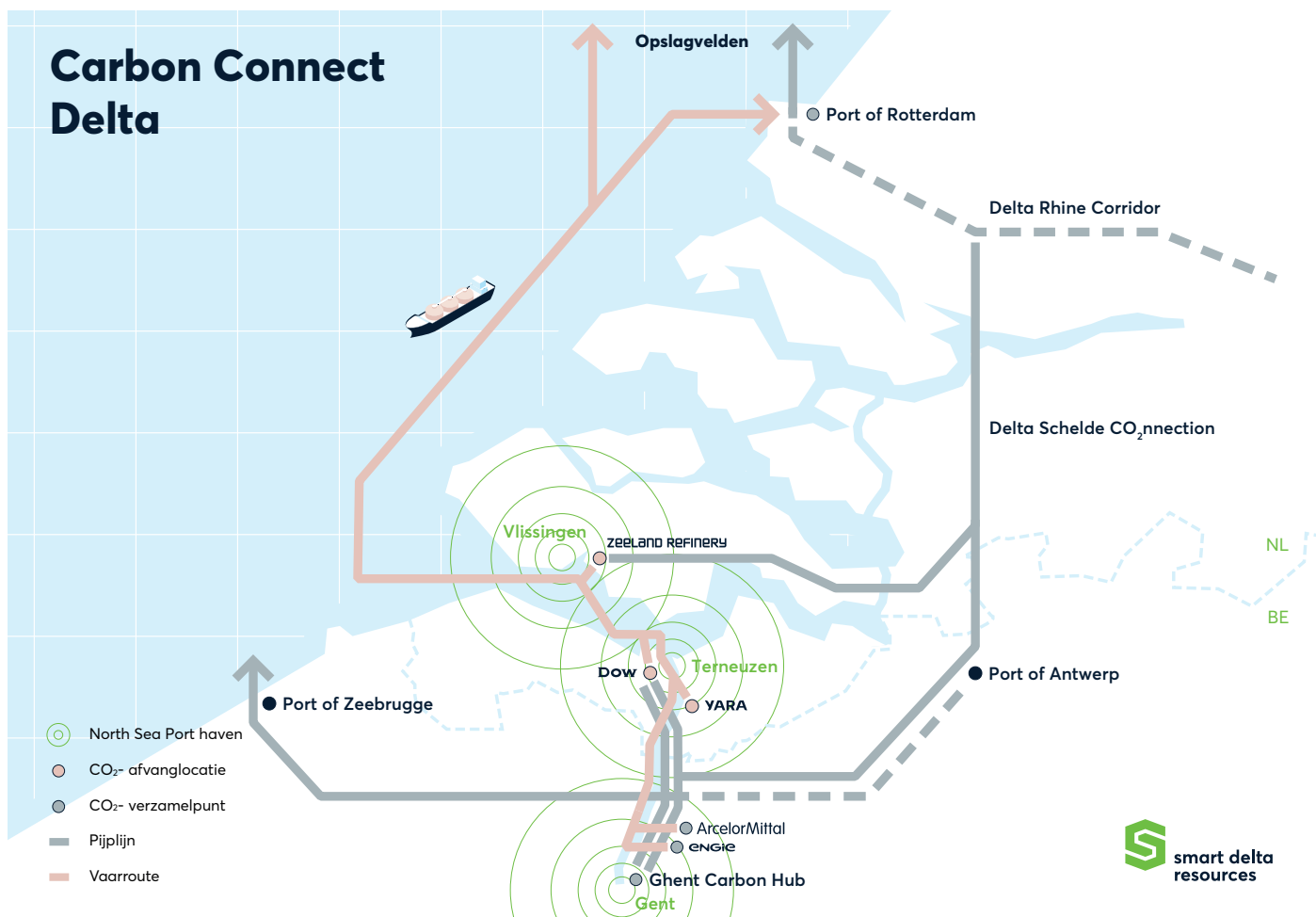

3. Buisleidingen

De Clean Industrial Deal zet sterk in op de ontwikkeling van slimme en grensoverstijgende infrastructuur die de transitie naar een klimaatneutrale industrie versnelt. Daar valt ook buisleidingeninfrastructuur onder. In Zeeland krijgt dit o.a. vorm met een mogelijke buisleidingentunnel “Multi Utiliteiten Kruising” (MUK) onder de Westerscheldetunnel. Daarnaast wordt gekeken naar mogelijkheden voor het separaat transport vanuit de havengebieden van waterstof (H₂), ammoniak (NH₃) en koolstofdioxide (CO₂) via een buisleiding naar het achterland. Daarmee ontstaat de basis voor een circulaire en duurzame industrie die minder afhankelijk is van fossiele brand- en grondstoffen.

Koolstofdioxide (CO₂)

CCS is een cruciale en relatief kosteneffectieve technologie in het behalen van de klimaatdoelstellingen en het versterken van de concurrentiepositie. Hiervoor is een breed en crossborder systeem aan CO₂-infrastructuur en opslagfaciliteiten nodig. Om bij te dragen aan de Europese klimaatdoelstellingen werkt Gasunie CCS, samen met Fluxys in België, aan de Delta Schelde CO₂-nnection (DSC). Dit is een grote CO₂-transportleiding tussen de industriegebieden van Antwerpen, Moerdijk en Rotterdam. In dit verband wordt er tevens een verkenning uitgevoerd naar de wenselijkheid en haalbaarheid van een aftakking naar de Zeeuwse industriegebieden. Als dit gerealiseerd kan worden betekent het dat de CO₂ die de Zeeuwse industrie uitstoot niet via schepen maar ook via een buisleiding afgevoerd kan worden naar Rotterdam, zodat het van daaruit opgeslagen kan worden in lege gasvelden in de Noordzee. De zekerheid op deze infrastructuur, alsook de betaalbaarheid hiervan, zijn randvoorwaarden in de realisatie van grensoverstijgende CO₂-stromen.

Multi Utiliteitenkruising (MUK)

De MUK is meer dan een regionaal project; het versterkt namelijk de verbinding tussen industriële clusters binnen de Schelde-Delta regio en sluit direct aan bij de CID-doelstelling om robuuste, grensoverstijgende netwerken te realiseren. Door deze infrastructuur kan Zeeland uitgroeien tot een knooppunt voor duurzame energie- en grondstoffenstromen in Noordwest-Europa. Dit vergroot niet alleen het vestigingsklimaat voor bedrijven, maar ook de Europese concurrentiekracht en leveringszekerheid, geheel in lijn met de ambities van de Clean Industrial Deal.

Ammoniak (NH3)

Waterstofdragers komen o.a. in de vorm van groene ammoniak naar Zeeland. Deels wordt deze ammoniak binnen het havengebied van North Sea Port omgezet naar groene waterstof en ingevoerd in het landelijk waterstofnetwerk dan wel lokaal ingezet als duurzame grond- en brandstof. Deels zal de ingevoerde ammoniak onverwerkt doorgevoerd worden naar het achterland. Dat doorvoeren dient te gebeuren met zo min mogelijk impact op het milieu en externe veiligheid. Transport via een buisleiding kan daarbij uitkomst bieden. Smart Delta Resources, North Sea Port en de Provincie Zeeland hebben daarom een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar een ammoniaknetwerk vanuit de haven van Vliссingen richting het achterland in Duitsland, Nederland en België. Uit het onderzoek blijkt dat een dergelijke leiding onder bepaalde voorwaarden haalbaar is.

5. Bouwstenen

De Zeeuwse bouwstenen voor een toekomstbestendige industrie sluiten naadloos aan bij de Europese Clean Industrial Deal. Net als de CID richt Zeeland zich hierbij op het versnellen van verduurzaming, het versterken van innovaties, het ontwikkelen van vaardigheden en het creëren van een robuuste, toekomstbestendige industrie. Ondanks de kansen in onze regio, staat het voortbestaan van ons industrieel ecosysteem onder druk. Wanneer de Clean Industrial Deal niet tijdig, voorspelbaar en effectief wordt uitgevoerd, dreigen belangrijk elementen zoals waardenketens, productiekapitaal, banen en de strategische autonomie van Europa verloren te gaan. Miljardeninvesteringen in het behoud en de verduurzaming van de industrie komen om een drietal redenen niet van de grond::

1. Een ongelijk mondiaal speelveld en daardoor verslechterde concurrentiepositie
2. Regelgeving en beleid dat duidelijkheid biedt op de lange termijn
3. Achterblijvende vraag naar schone producten

1. Concurrentievermogen en gelijk speelveld

De concurrentiepositie van de Europese industrie staat al geruime tijd onder druk in het mondiale speelveld. Daarbij staat de concurrentiepositie van de Nederlandse industrie binnen Europa sterk onder druk en ontbreekt momenteel een gelijk speelveld. De zware positie van vandaag, maakt het des te moeilijker om grootschalig te investeren in de toekomst. De strategische autonomie die de industrie en energiesector ons daarbij biedt, dreigt daarmee verloren te gaan. De CID kan daarbij een centrale rol spelen om een gelijk speelveld binnen Europa te herstellen en te waarborgen voor de toekomst, zijn volgende zaken van belang:

- **Concurrerende energiekosten, nú en in de toekomst:** Er bestaan aanzienlijke verschillen in energiekosten tussen EU-lidstaten. De hogere energiekosten voor de Nederlandse energie zijn niet enkel gerelateerd aan hoge energieprijzen en netwerktarieven, maar juist ook aan flankerende factoren zoals energiebeleid, belastingstructuren en beschikbaarheid van hernieuwbare energiebronnen. Een belangrijk voorbeeld daarvan is lange termijn zekerheid op de indirecte kostencompensatie (IKC). Terwijl we zien dat elektriciteitsprijzen op langere termijn op EU-niveau lijken te convergeren, is het van essentieel belang dat het beleid rondom energiekosten op EU-niveau wordt afgestemd.
- **Concurrerende netwerktarieven:** Een belangrijke factor in de hoge energiekosten zijn de relatief hoge netwerktarieven die Nederland kent t.o.v. andere Europese landen, waaronder ook onze buurlanden. De kosten van de vele noodzakelijke uitbreidingen in de elektriciteitsinfrastructuur, met name voor wind op zee, komen daarbij direct bij de markt terecht. Andere Europese landen kiezen hierbij voor andere financieringsvormen of ondersteunende maatregelen. Om de internationale rol van Nederland als energiehub op lange termijn te waarborgen, zullen dan ook maatregelen nodig zijn om de industrie en energiesectoren te ondersteunen.
- **Gelijke implementatie van Europees beleid:** Europese landen hebben veel mogelijkheden om Europees beleid op een goede manier te laten landen in nationale wetgeving. Het is van groot belang dat hier afgestemde keuzes worden gemaakt, zoals nu nog niet altijd gebeurt. Een voorbeeld daarvan is de implementatie van de Renewable Energy Directive III (RED III), de Europese richtlijn voor vergunningsverlening voor hernieuwbare-energieprojecten en bijbehorende energie-infrastructuur. De REDIII wordt in België en Nederland anders geïmplementeerd, wat een verstorende werking heeft op de concurrentiekracht van ons crossborder industriecluster.
- **Meer mogelijkheden voor het aanwerven van mensen met talent:** Het crossborder haven- en industriecluster in Zeeland en Vlaanderen heeft behoefte aan passende, en goed opgeleide, arbeidskrachten om te blijven concurreren met de industriële wereldtop en andere zeehavens binnen en buiten Europa. Dergelijk personeel komt uit Nederland en Vlaanderen, maar betreft ook werknemers uit andere landen. Belemmeringen rond werkgelegenheid moeten waar nodig Europees opgelost worden en wij pleiten voor meer Europese samenwerking en harmonisatie op het gebied van industrie-gerelateerd onderwijs en omscholing. Dit sluit ook aan bij de doelstellingen van de Union of Skills.

2. Stabiel beleid & regelgeving

De basis voor lange termijn investeringen in verduurzaming van de industrie en hernieuwbare, CO₂-vrije elektriciteit is stabiel, consistent en voorspelbaar overheidsbeleid. De politieke situatie in Nederland van de afgelopen jaren heeft daar niet aan bijgedragen, terwijl we zelfde ontwikkelingen ook in landen om ons heen zien. De CID kan een belangrijke bijdrage leveren voor langjarig, consistent industriebeleid in Nederland en Europa. Een aantal rand voorwaardelijke voorbeelden hierbij zijn:

- **Maatwerkafspraken naar 'net-zero':** De voortgang van een sterke, gerichte maatwerkaanpak in Nederland is een essentieel onderdeel voor de verduurzaming van de industrie. Het eerdere maatwerktraject in Nederland, dat zich sterk focuste op doelstellingen voor 2030, is in veel gevallen niet succesvol afgerond. Een belangrijke reden daarvan was het ontbreken van randvoorwaarden om investeringen voor 2030 te doen, terwijl juist die eerste generatie investeringen van groot belang is om uiteindelijk klimaatneutraliteit te behalen. Met een duidelijke lange termijnvisie, in lijn met Europees beleid, kunnen deze doelstellingen nog steeds gehaald worden.
- **Ondersteunende subsidieregelingen:** Subsidies zijn noodzakelijk voor grootschalige investeringen in elektrificatie, waterstof, ammoniak, en CCS. Zowel op Europees als nationaal niveau zijn grootschalige subsidieregelingen opgestart, maar er is vaak te weinig zicht op de lange termijn zekerheid van deze regelingen. Middelen in het Nederlandse Klimaatfonds zijn daarbij bijvoorbeeld onderhevig aan politieke onzekerheid. Daarnaast hebben deze middelen zich tot nu toe vooral gericht op productiesubsidies, terwijl ook afnamesubsidies nodig zijn om een markt naar duurzame producten te creëren. Ook aan de hernieuwbare energiekant lijken subsidies in deze fase onvermijdelijk, bijvoorbeeld bij het invoeren van een zogenoemd 'contracts-for-difference-systeem' voor wind op zee. Dit systeem staat daarbij dan weer haaks op de 'additionaliteitsbepalingen' in de RED-III rond hernieuwbare energie. Dit soort zaken zouden op Europees niveau goed afgestemd moeten worden.

3. Marktvraag naar circulaire en schone Europese producten

Investeringen in duurzaamheid brengen hoge meerkosten met zich mee, zowel binnen de energie- alsook grondstoffentransitie. Het ontwikkelen van een marktmechanisme voor schone producten past perfect binnen de doelstellingen van de CID. Daarmee worden bedrijven in staat gesteld hun investeringen terug te verdienen, kunnen langjarige afnamecontracten worden afgesloten en behoudt Europa een sterke positie op duurzaamheid en strategische autonomie.

- **Zet in op het verduurzamen van Nederlandse en Europese lead-markets,** gekoppeld aan een duidelijke roadmap voor het aanbod van hernieuwbare energie. Dit stimuleert bijvoorbeeld vraag naar duurzame waterstof of investeringen in circulariteit, waarbij de meerkosten over de gehele keten gespreid kunnen worden. Hiermee kan een ketenaanpak en daarmee kostendeling bewerkstelligd worden, met als gevolg een versterking van het Europese concurrentievermogen en het beperken van de kostenstijging van groene producten. De raffinageroute is daarbij een voorbeeld van een werkend marktmechanisme.
- **Bescherming van de Europese markt:** Marktmechanismen voor producten met lage koolstofintensiteit en circulaire producten, bijvoorbeeld middels groene premies, vergen dat de Europese markt beschermd moet worden tegen producten van buitenaf met een veel hogere fossiele footprint.

6. Concrete vragen aan Europa

In het kader van bovenstaande projecten, de kansen voor onze regio en de belemmeringen die wij in de praktijk ervaren bij het uitvoeren van de energie- en grondstoffentransitie in het kader van de Clean Industrial Deal, verzoeken we de Europese instellingen om strategische investeringen te doen in de industrie in de Vlaams-Nederlandse Schelde-Deltaregio en het daarin gelegen North Sea Port, middels:

1. Betaalbare en betrouwbare duurzame energie

- Europese investeringen in wind op zee, interconnecties en waterstofimport.
- Harmonisatie van energieprijzen binnen de EU om concurrentievervalsing te voorkomen.

1.2. Robuuste infrastructuur

- Europese cofinanciering voor waterstof- en CO₂-pijpleidingen, gekoppeld aan het TEN-E netwerk.
- Ondersteuning voor havenfaciliteiten in North Sea Port als strategische importhub.

2. Financiële instrumenten te versterken voor groene waterstof, CCS en elektrificatie

- Langetermijnsubsidies en Contracts for Difference voor elektrolyse en CCS.
- Volledige en snelle invoering van CBAM.
- Versnelde Europese vergunningprocedures voor industriële transitieprojecten.

3. Innovatie en samenwerking bevorderen

- Opschaling van Important Projects of Common European Interest (IPCEI) op waterstof en circulaire chemie.
- Stimulering van crossborder samenwerking (Zeeland–Vlaanderen–Rotterdam–Ruhr).

4. Gelijke concurrentievoorwaarden te garanderen binnen en buiten de EU.

5. Snellere vergunningverlening te ondersteunen op Europees niveau.

6. Arbeidsmarktprogramma's voor technische skills Europees te coördineren via:

- Europese programma's voor skills & training in waterstof, elektrificatie en circulaire technologieën.
- Ondersteuning voor regionale opleidingscentra.

COLOFON

Zeeland en het belang van de Clean Industrial Deal:
Het behoud van de industrie in Zeeland

Uitgave

Provincie Zeeland & SDR

Foto cover

Sky Pictures

Bezoekadres:

Provinciehuis, Abdij 6, 4331 BK Middelburg

